

УДК 343.9.018



**Михайло Ігоревич ФІАЛКА,**  
кандидат юридичних наук, доцент,  
(Харківський національний університет  
внутрішніх справ)

## **КРИМІНОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА КРИМІНОЛОГІЧНА ІНФОРМАЦІЯ: СУТНІСТЬ ЗМІСТІВ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ НИМИ**

**Постановка проблеми.** Сучасний стан українського суспільства та характер відносин у ньому постійно та систематично ставлять перед кримінологічною наукою дедалі більше нових завдань, покликаних вирішити певний перелік проблем у сфері протидії злочинності. Однією з форм, яка має на меті посилити протидію злочинності, є кримінологічне дослідження. Усе це обумовлено низкою аспектів.

По-перше, нові кримінологічні проблеми передбачають необхідність здійснення не лише ретельного аналізу специфічних для цієї науки явищ і пов'язаних з ними вузькопрофесійних проблем, але і комплексних досліджень у масштабі всієї країни, регіону, галузі та підприємства.

По-друге, питання, що вивчаються кримінологією, треба розглядати у взаємозв'язку з різними сферами суспільного життя. Саме тому кримінологічне дослідження різних боків життя суспільства, характеру і механізмів взаємозв'язку соціальних явищ і процесів набуває величезного значення для кримінології. Самі ж конкретні дослідження в такому випадку стають одним із найважливіших шляхів пізнання і засобів комплексного впливу на складні суспільні негативні явища.

По-третє, роль таких досліджень зростає внаслідок того, що вони в кінцевому рахунку завершуються подальшим розвитком теорії кримінології. Тут вже можна цілком конкретно говорити не лише про особливості (специфіку) конкретного кримінологічного дослідження, а й про його зв'язки з теоретичним аналізом.

Ураховуючи це, зростає необхідність більш глибокого усвідомлення сутності поняття кримінологічного дослідження та інших понять, тісно пов'язаних із ним, а саме: «програма кримінологічного дослідження», «кримінологічна інформація» тощо. При цьому науково-теоретичний і прикладний інтерес становить не лише розуміння сутності кожного з перелічених вище термінів, для суспільства та наукового знання більш цікавим є питання їх взаємозалежності та взаємозв'язків між собою.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Поняття, зміст, критерії та інші вимоги, що висуваються до кримінологічних досліджень і кримінологічної інформації, добрі відомі й розроблені в науковому плані. У цьому напрямку плідно працювали та продовжують це робити вітчизняні й зарубіжні кримінологи, зокрема Г. А. Аванесов, А. І. Алексєєв, О. М. Бандурка, І. Г. Богатирьов, С. Є. Віцин, В. В. Голіна, О. І. Гуров, Л. М. Давиденко, І. М. Даньшин, О. М. Джу́жа, А. І. Долгова, А. Е. Жалинський, А. П. Закалюк, А. Ф. Зелінський, І. І. Карпець, О. Г. Колб, О. М. Костенко, В. М. Кудрявцев, О. М. Литвак, О. М. Литвинов, О. М. Мартиненко, Г. М. Міньковський, В. М. Попович, В. І. Поклад, О. Б. Сахаров, Г. А. Туманов, О. Г. Фролова та ін. Але водночас – і на цьому необхідно наголосити – переважна більшість їхніх наукових робіт мала вузькопрофільний характер і торкалась окремих напрямків кримінологічних досліджень предмета кримінологічної науки, які охоплювались їх науковими інтересами.

Серед останніх наукових публікацій, у яких фундаментально та глибинно підійшли до аналізу понять «кримінологічне дослідження» та «кримінологічна інформація», слід виділити видання «Кримінологія. Академічний курс» (2018 р.) під загальною редакцією доктора юридичних наук, професора О. М. Литвинова, де було розглянуто та проаналізовано методологію та методи кримінологічних досліджень, а також «Українська кримінологічна енциклопедія» (2017 р.), яка стала першим українським довідниковим виданням у сфері теорії та практики протидії злочинності.

**Мета** статті – проаналізувати зміст кримінологічного дослідження та кримінологічної інформації, а також обґрунтувати взаємозв'язок вищезазначених явищ у кримінологічній науці.

**Виклад основного матеріалу.** Для досягнення поставленої мети вважаємо за потрібне в першу чергу зосередити свою увагу на змісті таких понять, як «кримінологічне дослідження» та «кримінологічна інформація».

Характеризуючи кримінологічні дослідження в цілому, слід пам'ятати, що кримінологія як наука органічно поєднує різні рівні пізнання: перший – загальна теорія, другий – окремі (або спеціальні) теорії і третій – конкретні дослідження. Ці рівні являють собою діалектичну єдність, взаємно збагачують і доповнюють один одного.

Будь-які кримінологічні дослідження мають свій власний діапазон (межі, кордони). Питання полягає головним чином у тому, до яких меж можна дійти в дослідженні різних явищ, що існують у межах злочинності, та які обставини визначають сферу відокремлення цих явищ. Інакше кажучи, до яких меж може поширюватися сфера кримінологічних досліджень. Це питання завжди виникає під час вивчення злочинності, її причин та умов, особистості злочинця, особливо під час розроблення заходів попередження злочинності та профілактики антисуспільної поведінки. При цьому кримінологи досліджують усе те, що допомагає їм відповісти на головне запитання: чому в суспільстві існує злочинність, і що з нею взагалі робити.

Свого часу, працюючи в складі авторського колективу над першим у незалежній Україні галузевим зводом наукових знань у сфері теорії і

практики протидії злочинності – Українською кримінологічною енциклопедією, ми наголошували на тому, що кримінологічне дослідження – це організований і цілеспрямований процес отримання нових знань про злочинність, її причини й умови, особу злочинця і про заходи протидії злочинності<sup>1</sup>.

Справа в тому, що під час здійснення кримінологічних досліджень необхідно керуватися насамперед інтересами протидії злочинності, вважаючи це професійною необхідністю в кримінологічній науці. Інтереси ж протидії вимагають від кримінологічних досліджень не лише пізнання явищ і процесів, які відіграють криміногенну роль, але і виявлення відповідних взаємозв'язків, на які можна вплинути за допомогою комплексу необхідних для цього заходів, засобів і методів. Інакше кажучи, межі кримінологічних досліджень визначаються колом завдань, що виникають у зв'язку з попередженням злочинності.

Ураховуючи зазначене нами вище розуміння кримінологічного дослідження, можна одразу наголосити на тому, що завданням кримінологічного дослідження є отримання відповідних матеріалів, що ґрунтуються на з'ясуванні глибинних системоутворюючих зв'язків між суспільними відносинами.

Кримінологічні дослідження неминуче призводять до пізнання широких сфер суспільного життя і зачіпають багато інших наук, ніби професійно проникаючи в їхню сферу. Фактичний матеріал цих наук, а також їх методи використовуються в кримінологічних дослідженнях. Однак у процесі кримінологічних досліджень вивчаються саме кримінологічні аспекти проблем.

Аналізуючи, наприклад, проблему алкоголізму та пияцтва в українському суспільстві, ми піддаємо дослідженню не взагалі пияцтво або алкоголізм як явища, а злочини, що здійснюються на їх ґрунті, або досліджуємо не спадкові хвороби, що існують в особи, самі по собі, а їх зв'язок із протиправною (злочинною) поведінкою. Саме так вивчаються і всі інші проблеми сучасного суспільства: економічні, демографічні, культурні тощо.

Шляхом пізнання взаємозв'язків у такому широкому сенсі кримінологія виконує двоєдине завдання: з одного боку, вона розробляє власні кримінологічні засоби протидії злочинності, а з іншого – залучає до процесу протидії злочинності засоби, які є інструментами інших галузей знань. У такий спосіб утворюється, в повному розумінні цього слова, соціальна система протидії злочинності.

Кримінологічне дослідження має власну методологію, яка, як і в будь-якому іншому виді наукового дослідження, залежить від предмета й об'єкта дослідження, а також від тих завдань, що стоять перед дослідником.

---

<sup>1</sup> Фіалка М. І. Дослідження кримінологічне // Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокурєнко ; упоряд. О. М. Джу́жа, О. М. Литвинов ; Харк. нац. ун-т внутр. справ, Нац. акад. внутр. справ, Кримінол. асоц. України. Харків ; Київ : Золота миля, 2017. С. 190–191. URI: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4460> (дата звернення: 11.09.2020).

Предмет кримінологічного дослідження – це закономірності поведінки злочинця, їх детермінації, причинності, схильності до різних впливів, а об'єкт – це безпосередньо сама злочинність у різних своїх проявах.

Процес кримінологічного дослідження передбачає здійснення пізнавальних операцій у певній послідовності, слідування певній схемі, яка охоплює окремі взаємопов'язані етапи дослідження. Їх змістовне наповнення може уточнюватися залежно від цілей конкретного кримінологічного дослідження, які визначають постановку його окремих завдань. Водночас дотримання цієї схеми забезпечує отримання достовірного та змістовного матеріалу, дозволяє робити об'єктивні висновки і пропонувати обґрунтовані наукові рекомендації.

Виділяють чотири етапи кримінологічного дослідження.

1. *Первинний етап.* Здійснюється визначення об'єкта дослідження, обирається предмет дослідження, у відповідності до цього формулюється певна проблема і здійснюється ознайомлення з літературою та іншими джерелами інформації за темою, що вивчається, із результатами попередніх досліджень (за наявності).

2. *Підготовчий етап.* Висувається наукова гіпотеза, окреслюються напрямки дослідження та формулюються дослідницькі завдання. На цьому етапі складається план (програма) дослідження, в якому визначаються мета й завдання дослідження і склад його учасників, розробляється понятійний апарат, указуються джерела інформації з проблеми, визначаються терміни проведення дослідження і його окремих частин, описуються процедура та методика збирання й аналізу інформації, прогнозуються форми впровадження отриманих результатів.

3. *Робочий етап.* Розробляється дослідницький інструментарій (складаються анкети, тести, опитувальні листи, завдання експертам, готуються комп'ютерні засоби, оргтехніка тощо). Формуються групи респондентів, експертів, виконавців та аналітиків, проводиться їх інструктаж і (в разі необхідності) розробляються методичні документи для полегшення збирання первинної інформації (наприклад, поради спостерігачеві). Здійснюється пробне (пілотне) дослідження із метою пошуку помилок під час складання питань і завдань, а також визначення питань, які слід додатково включити до анкет, тощо); уточнюються методики збору інформації (тестування, анкетування, вивчення матеріалів кримінальних проваджень тощо). Виконується збір первинної кримінологічної інформації.

4. *Заключний етап.* Здійснюються впорядкування зібраної інформації, її обробка, аналіз, узагальнення, вивчаються й вимірюються зв'язки між явищами. Формулюються висновки та рекомендації, складаються звіти щодо проведеного кримінологічного дослідження. Визначаються засоби впровадження результатів дослідження у практичну діяльність<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup> Там само, с. 190–191; Кримінологія: питання та відповіді / О. О. Авдєєв, А. А. Васильєв та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Золота миля, 2015. С. 96–97.

При цьому, як зазначає О. В. Олішевський, базовими постулатами кримінологічного дослідження є те, що:

- злочинність – це складне соціальне явище;
- злочинність досліджується у взаємодії та взаємозалежності із соціальними, політичними, економічними, духовними, культурними та іншими сферами життя суспільства;
- дослідження таких складових предмета кримінології, як злочинність, окремий злочин та їх детермінація має здійснюватися з урахуванням їх руху, постійних змін;
- злочинність є постійно мінливим явищем;
- злочинність – це не просто сукупність злочинів, а складна система, складові частини якої постійно взаємодіють між собою;
- кримінологічне пізнання органічно вносить у зміст самого знання суб'єктивний момент;
- динамізм суспільної дійсності робить спектр наукової інтеграції досить широким, що істотно ускладнює алгоритмізацію й формалізацію кримінологічних досліджень;
- кримінологічне дослідження прагне до виключення несуттєвих, випадкових ознак свого об'єкта<sup>1</sup>.

У кримінологічній теорії виділяють декілька класифікації кримінологічних досліджень, критеріями яких виступають мета кримінологічного дослідження, система вибору одиниць сукупності, методи кримінологічного дослідження, принципи охоплення об'єктів вивчення, масштаб кримінологічного дослідження та види злочинів, які вивчаються в межах кримінологічного дослідження.

За метою, якої намагаються досягти кримінологічні дослідження, вони поділяються на теоретичні (тобто ті, які спрямовано на розвиток кримінологічної теорії) та прикладні (кримінологічні дослідження, які містять у собі наукову орієнтацію на вдосконалення прикладного характеру кримінологічної науки, а саме спрямовані на практику запобігання злочинності як узагалі, так і окремим її видам).

За системою вибору одиниць сукупності виділяють суцільні дослідження (охоплюють вивчення всіх одиниць генеральної сукупності, наприклад усі злочини, вчинені та поставлені на облік на території проведення кримінологічного дослідження), монографічні дослідження (такі види дослідження спрямовуються на всебічне вивчення того чи іншого виду злочинності або явища, тим чи іншим чином пов'язаного зі злочинністю) та вибіркові дослідження (такі дослідження вивчають ту чи іншу частину генеральної сукупності).

За методами дослідження виділяють такі: монодисциплінарні дослідження (проблеми, що обираються дослідниками як предмет дослідження, належать до кримінологічної науки та вивчаються за допомогою суто кримінологічних засобів і методів) та комплексні

<sup>1</sup> Кримінологія. Академічний курс / за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : Кондор, 2018. С. 131–132.

дослідження (під час організації та проведення дослідження використовуються засоби й методи інших наук, наприклад психології, педагогіки тощо).

За принципом охоплення об'єктів вивчення кримінологічні дослідження виділяють територіальні дослідження (об'єкт дослідження обирається із урахуванням конкретної території – район, місто, область, держава загалом), галузеві дослідження (проблемні питання дослідження визначаються залежно від галузі господарства, певного міністерства або відомства, наприклад торгівля, побутове обслуговування, будівництво тощо).

За масштабами кримінологічні дослідження поділяються на республіканські, регіональні (економічні райони), місцеві (місто, мікрорайон, сільська рада, адміністративна ділянка) й об'єктові (підприємство, установа тощо).

За видами злочинності кримінологічні дослідження вивчають первинну, рецидивну, міську, сільську, вуличну, побутову злочинність, злочинність неповнолітніх, молоді, чоловічу, жіночу, групову, організовану та професійну злочинність тощо.

Незважаючи на різноманітність тих чи інших видів кримінологічних досліджень, воно в будь-якому випадку повинно бути плановим. Кримінологічне дослідження завжди починається з розроблення програми і плану аналізу конкретного об'єкта дослідження. Програма та план кримінологічного дослідження – це ті обов'язкові документи, без яких кримінолог-дослідник, який здійснює конкретний науковий пошук, не може досягти поставленої перед собою мети дослідження.

Програма кримінологічного дослідження являє собою наукову основу здійснюваних кримінологом процедур дослідження, а саме збирання, обробки та аналізу інформації, необхідної для отримання теоретичних висновків і практичних рекомендацій. Свого часу ми вже зупиняли свою увагу на розумінні змісту програми кримінологічного дослідження. При цьому наголошувалось на тому, що *програма кримінологічного дослідження* – це своєрідний паспорт кримінологічного дослідження, який відповідає на кілька запитань: для чого проводиться кримінологічне дослідження і які завдання передбачається вирішити; що є об'єктом і предметом кримінологічного дослідження; як інтерпретуються основні поняття, що фігуруватимуть в опитувальниках або в процесі аналізу та підготовки звіту; який обрано метод та інструментарій для збирання первинної кримінологічної інформації<sup>1</sup>.

Кримінологічне дослідження, обумовлене такою програмою, покликане: *по-перше*, забезпечити емпіричний аналіз (на основі теорії) кола обраних проблем; *по-друге*, намітити шляхи переходу від емпіричних даних

---

<sup>1</sup> Фіалка М. І. Дослідження кримінологічне // Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокурєнко ; упоряд. О. М. Джужа, О. М. Литвинов ; Харк. нац. ун-т внутр. справ, Нац. акад. внутр. справ, Кримінол. асоц. України. Харків ; Київ : Золота миля, 2017. С. 558. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4461> (дата звернення: 11.09.2020).



до теоретичного узагальнення з таким розрахунком, щоб отримана інформація (нові факти) могла служити подальшому розвитку науки; *по-третє*, сприяти виробленню практичних рекомендацій у конкретній галузі соціального управління. Необхідно завжди пам'ятати, що побудова програми кримінологічного дослідження – це виклад логіки і методів аналізу об'єкта відповідно до першочерговості або пріоритетності вирішуваних завдань. Програма кримінологічного дослідження – теоретичний документ, який відповідає низці вимог, всі частини якого пов'язано в єдине ціле. Тому теоретичний рівень такої програми оцінюється не за її частинами, а в цілому та комплексно.

У програмі кримінологічного дослідження безпосередньо вказуються: мета і завдання дослідження, предмет та об'єкт цього дослідження, його часові межі (терміни проведення дослідження), методи (методики), що використовуються під час дослідження, очікувані результати дослідження. Крім того, для виконання такої програми складається план кримінологічного дослідження, визначаються заходи поетапного виконання програми, виконавці тощо.

У кримінологічній програмі, як правило, узвичаєно виділяти три розділи (блоки): методологічний, процедурний та організаційний.

У методологічному розділі (блоці) подано послідовність вирішення таких питань: формулювання проблеми, характеристика об'єкта і предмета дослідження, встановлення його цілей і завдань, уточнення понять, висунування гіпотез, розроблення інструментарію.

До процедурного розділу (блоку) відносять визначення вибіркової сукупності, збір, обробку та аналіз емпіричних даних, інтерпретацію отриманої інформації і підготовку підсумкового звіту.

Організаційний блок містить у собі: оформлення «первинної» документації на проведення дослідження, створення авторського колективу з делегуванням обов'язків і відповідальності, планування дослідження по етапах і робіт із зазначенням термінів і виконавців, складання кошторисної вартості проекту із зазначенням статей витрат і коштів, що виділяються під дослідження, здійснення контролю за якістю проведення дослідження, визначення порядку сприйняття, узгодження та закріплення результатів дослідження, створення умов для впровадження отриманих результатів на практиці.

До кримінологічної програми обов'язково додаються список літератури та зразки методик, схем, діаграм та анкет, що будуть використані під час проведення цього дослідження.

Як ми вже раніше наголошували, для виконання програми складається план кримінологічного дослідження, визначаються етапи його проведення, необхідні для проведення дослідження заходи організаційного характеру, виконавці та засоби матеріально-технічного забезпечення.

Створений на основі програми кримінологічного дослідження план повинен мати оперативний характер і визначати головним чином послідовність виконання намічених у цій програмі процедур (заходів).

За результатами кримінологічного дослідження завжди готується звіт, а саме – пояснювальна записка (результати виконання програми та плану кримінологічного дослідження) і додаток до неї (цифрові, графічні і інші показники і документи, анкети, бланки тощо). Звіт є основним вихідним документом підготовки директивних рішень і різних наукових праць. При цьому результати кримінологічного дослідження виступають одним з основних джерел кримінологічної інформації.

Що стосується кримінологічної інформації, то нам треба спочатку з'ясувати основний зміст цього поняття, а потім установити зв'язок між кримінологічним дослідженням та кримінологічною інформацією.

Свого часу О. В. Одинцова, досліджуючи питання джерел кримінологічної інформації, наголошувала на тому, що під кримінологічною інформацією треба розуміти вид соціальної інформації, необхідної для протидії злочинності, що була одержана з кримінологічних джерел та оцінена за допомогою кримінологічних засобів, зокрема про кількісно-якісні характеристики злочинності, супутні їй фактори, напрями та форми власне протидії<sup>1</sup>.

Водночас А. Боровик, аналізуючи зміст кримінологічної інформації, взагалі висловився дуже лаконічно і визначив її як відомості, тісно пов'язані з предметом кримінології, що відображають його<sup>2</sup>.

Мама також в одній з наукових робіт сформулювали певний погляд на зміст терміна кримінологічної інформації, який полягає в такому: це сукупність відомостей про злочинність, чинники, які її детермінують, особистість злочинця, шляхи і заходи протидії злочинності, про діяльність правоохоронних органів та інших суб'єктів профілактичної діяльності<sup>3</sup>.

При цьому до кримінологічної інформації висувається низка вимог:

– повнота та всебічність інформації означає, що явище, яке вивчається, слід охарактеризувати з усіх боків у певних просторово-часових межах; недотримання цього правила призводить до викривлених уявлень та є підґрунтям помилкових висновків і рекомендацій;

– точність характеризує ступінь деталізації інформації, адекватне відображення її оригіналу;

---

<sup>1</sup> Одинцова О. В. Джерела кримінологічної інформації: поняття, види, система. *Часопис Академії адвокатури України*. 2011. №4. URL: <https://dspace.lduvs.edu.ua/bitstream/123456789/211/1/2.%20%D0%A7%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81%20%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%97%20%D0%B0%D0%B4%D0%B2.pdf> (дата звернення: 14.09.2020).

<sup>2</sup> Боровик А. Про деякі змістові елементи комплексного та індивідуального планування заходів із запобігання злочинам в установах виконання покарань. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №6. С. 256.

<sup>3</sup> Фіалка М. І. Кримінологічна інформація // Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокуренько; упоряд. О. М. Джуца, О. М. Литвинов; Харк. нац. ун-т внутр. справ, Нац. акад. внутр. справ, Кримінол. асоц. України. Харків; Київ: Золота миля, 2017. С. 341–342. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4453> (дата звернення: 15.09.2020); Фіалка М. І. Інформація кримінологічна // Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2016. Т. 18: Кримінологія. Кримінально-виконавче право. 2019. С. 190–191. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6576> (дата звернення: 15.09.2020).



- достовірність інформації, тобто об'єктивно правильне відображення того чи іншого явища, яке свідчить, що злочинність – це наслідок дії як суб'єктивних, так і об'єктивних причин;

- оптимальність інформації означає, що в ній міститься така кількість відомостей, які надають можливість отримати правильне уявлення про стан злочинності та пов'язані з нею явища, розібратися у суті проблеми й ухвалити раціональне рішення;

- зіставимість (стабільність) інформації полягає у зборі типових відомостей за єдиною програмою, що протягом однакових періодів часу дозволяє їх класифікувати, порівнювати й робити обґрунтовані висновки;

- своєчасність (оперативність) полягає у швидкому отриманні, обробці та використанні відомостей для практичних потреб;

- доступність кримінологічної інформації означає відкритість її для суспільства, можливість публікації в ЗМІ з метою недопущення схожих ситуацій у майбутньому.

Кримінологічну інформацію узвичаєно класифікувати за правовим статусом та її змістом.

За правовим статусом інформація поділяється на офіційну і неофіційну.

Офіційною є така кримінологічна інформація, яка надається державними органами та громадськими організаціями й оформлюється за встановленими правилами. Вона, в свою чергу, поділяється на нормативно-правову (закони, кодекси, постанови, накази, розпорядження тощо), звітну (офіційна державна та відомча звітність), процесуальну (кримінальні справи, вироки та ухвали судових органів), оперативно-службову (справи оперативних перевірок, документи оперативно-розшукової роботи МВС), довідкову (картотеки, аналітичні довідки тощо), методичну (огляди, методичні рекомендації) та організаційно-службову (перспективні та поточні плани, типові плани проведення операцій, схеми розташування сил та засобів тощо).

Неофіційна кримінологічна інформація – це така інформація, яка надходить від окремих осіб і містить суб'єктивні погляди на кримінологічно значимі питання.

Необхідно зауважити, що всі названі види інформації перебувають у тісному зв'язку і доповнюють один одного, що необхідно враховувати у дослідженнях.

Ця класифікація надає нам можливість чітко зрозуміти сфери проведення та реалізацію кримінологічних досліджень. Інакше кажучи, як і інформація, так і кримінологічні дослідження, які розглядаються нами як джерела такої інформації, виступають і як офіційні, і як неофіційні. Через це і сфери, і спрямованість таких досліджень збігаються з тими сферами існування і напрямками реалізації кримінологічної інформації.

За змістом кримінологічна інформація поділяється на статистичну, оперативну та допоміжного характеру.

Статистична інформація – це матеріали офіційної державної

статистики про стан злочинності, охорону громадського порядку і результати роботи правоохоронних органів. У встановлені терміни і за єдиною програмою вона направляється до вищих органів державної виконавчої влади для використання та застосування.

До оперативної інформації належать відомості про поточний стан криміногенної обстановки і заходи, що вживаються для її оздоровлення (щодобові оперативні зведення про вчинені злочини та інші правопорушення, цільові повідомлення у вищі органи внутрішніх справ про вчинення найбільш тяжких злочинів, відомості про стан правопорядку, які направляються у державні установи).

Під інформацією допоміжного характеру розуміються відомості про соціально-економічну характеристику об'єкта кримінологічного вивчення (регіон, галузь народного господарства), які впливають на злочинність.

Аналогічним чином відбувається і в межах цієї класифікації інформації. Зв'язок кримінологічної інформації з кримінологічним дослідженням є безумовним. Наприклад, для отримання статистичної інформації треба провести кримінологічне дослідження у сфері офіційної державної статистики про стан злочинності в країні та отримати відповідні результати, які в подальшому будуть джерелом цієї статистичної інформації.

Тепер про те, що стосується взаємозв'язку кримінологічного дослідження та кримінологічної інформації. Ми вже частково почали відповідати на це питання. Справа полягає в тому, що будь-яке кримінологічне дослідження своїм вінцем має той чи інший результат, який є певною відповіддю на ті запитання, які ставились дослідниками на початку кримінологічного дослідження як певні проблеми. При цьому кримінологічне дослідження (через формування плану такого дослідження, подальшу реалізацію цього плану на практиці, застосування методів та методик під час дослідження, узагальнення підсумків дослідження у його звіті) досягає певного результату (документально закріпленого у вигляді звіту), який розглядається нами як відповідне джерело кримінологічної інформації. У подальшому така інформація використовується нами або під час нових науково-теоретичних досліджень, або під час реалізації прикладної функції кримінологічної науки, а саме під час протидії злочинності. Тобто, кримінологічна інформація розглядається нами як певне підґрунтя для майбутніх нових кримінологічних досліджень.

**Висновки.** Підбиваючи підсумок викладеному вище, можна наголосити на такому:

- кримінологічне дослідження – це організований і цілеспрямований процес отримання нових знань про злочинність, її причини й умови, особу злочинця, про заходи протидії злочинності;
- у науковому плані програма кримінологічного дослідження повинна містити в собі теоретичну основу, тобто стислий опис самої проблеми на підставі аналізу всього наявного комплексу знань і теорій, узагальнення результатів раніше проведених досліджень, висунення

робочих гіпотез, а саме науково обґрунтованих пропозицій, що пояснюють характеристику об'єкта який досліджується (ці гіпотези повинні відповідати цілям і завданням дослідження та не суперечити загальній його логіці); на підставі наявної програми дослідження здійснюється розроблення методичних документів (методичного інструментарію), за допомогою яких здійснюється збір інформації (анкети, програми інтерв'ю, програми вивчення матеріалів кримінальних справ тощо);

– кримінологічне дослідження завершується тим чи іншим результатом, який документарно закріплюється та покладається у підґрунтя кримінологічної інформації;

– кримінологічна інформація виступає як основне підґрунтя організації та проведення нового кримінологічного дослідження;

– кримінологічне дослідження та кримінологічна інформація є прямо пов'язаними один з одним, при цьому зв'язок має обопільний характер (передбачає взаємозалежність один від одного).

Стаття надійшла до редакції 20.09.2020

**Михаил Игоревич ФИАЛКА,**

кандидат юридических наук, доцент

*(Харьковский национальный университет внутренних дел)*

**КРИМИНОЛОГИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ И КРИМИНОЛОГИЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИЯ: СУЩНОСТЬ СОДЕРЖАНИЯ И ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ НИМИ**

*Раскрывается сущность содержания таких понятий, как «криминологическое исследование» и «криминологическая информация». Делается ударение на важности применения в рамках криминологического исследования программы и плана такого исследования. Отмечается связь между результатом исследования и криминологической информацией. Делается вывод о том, что криминологическое исследование предоставляет конечный результат; этот результат является, в свою очередь, источником криминологической информации и лежит в её основе; криминологическая информация рассматривается как исходный материал для проведения нового криминологического исследования.*

**Ключевые слова:** криминологическое исследование, программа криминологического исследования, план криминологического исследования, криминологическая информация.

**Mykhailo I. FIALKA,**

PhD in Law, associate professor

*(Kharkiv National University of Internal Affairs)*

**CRIMINOLOGICAL RESEARCH AND CRIMINOLOGICAL INFORMATION: ESSENCE OF THE MEANINGS AND RELATIONSHIP BETWEEN THEM**

*The author of the article reveals the essence of the content of such concepts as "criminological research" and "criminological information". The emphasis is placed*

*on the importance of using the program and plan of such a study within the framework of criminological research. The relationship between the research result and criminological information is noted. It is concluded that criminological research provides the final result; this result, in turn, is a source of criminological information and underlies it; criminological information is considered as the source material for a new criminological research.*

**Key words:** *criminological research, criminological research program, criminological research plan, criminological information.*

**Зразок для цитування:**

Фіалка М. І. Кримінологічне дослідження та кримінологічна інформація: сутність змістів та взаємозв'язок між ними. *Вісник Кримінологічної асоціації України* : зб. наук. праць. № 2 (23). 2020. С. 109—120.